

Προεπαναστατικός αλυτρωτισμός και αγωγή των Ελλήνων.

Βασίλειος Καϊμακάμης, Αναπλ. καθηγητής ΤΕΦΑΑ-ΑΠΘ.

Η αγωγή (σχολική, στρατιωτική, αθλητική, θρησκευτική), ως μέσα πραγμάτωσης του προεπαναστατικού αλυτρωτισμού των Ελλήνων.

Περίληψη.

Η Ανάσταση-Λαμπρή, τα πανηγύρια και οι αθλητικοί αγώνες, πέρα από το γεγονός ότι ήταν κυρίαρχα πατροπαράδοτα θρησκευτικά, πολιτιστικά και αθλητικά στοιχεία των κλεφταρματολών και γενικότερα των Ελλήνων είχαν κατά τους προεπαναστατικούς χρόνους και μια σημαντική αλληγορική σημασία, αφού το υπόδουλο Γένος τα ταύτιζε με τον αγώνα και τη χαρά για την απελευθέρωσή του. Η σωματική ρώμη, τα πολεμικά παιχνίδια, η αντοχή, το θάρρος, η σκληραγώγηση και η τήρηση των πατροπαράδοτων ηθών και εθίμων αποτελούσαν τα βασικά στοιχεία της αγωγής των παιδιών, αφού πίστευαν ότι κυρίως με αυτά τα μέσα θα πετύχαιναν την εθνική τους αναγέννηση και ανεξαρτησία.

Σκοπός της εργασίας αυτής ήταν να μελετηθούν, να καταγραφούν και να αναδειχθούν τα εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, αθλητικά και στρατιωτικά στοιχεία, τα οποία χρησιμοποίησαν οι αλύτρωτοι Έλληνες ως μέσα για την απελευθέρωσή τους.

Λέξεις κλειδιά: Κλεφταρματολοί, Ανάσταση, απελευθέρωση, σωματική άσκηση, Ολυμπιακοί Αγώνες, αγωγή, πολεμικά παιχνίδια, ήθη και έθιμα.

Μέθοδος.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να συνδέσει τη σχολική, στρατιωτική, αθλητική και θρησκευτική αγωγή των προεπαναστατικών Ελλήνων με το αλυτρωτικό όραμα. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι αυτή του πεδίου αναζήτησης, ενώ η συλλογή των δεδομένων έγινε με βάση την αρχαική ιστορική έρευνα. Ο συγγραφέας επικεντρώθηκε κυρίως στις συνήθειες των κλεφταρματολών, αλλά και στη στρατιωτική, αθλητική και εθνοκεντρική αγωγή των παιδιών. Επίσης γίνεται προσπάθεια να ερμηνευτεί η αλληγορική σημασία και αξία πολλών ηθών και εθίμων, αλλά και η ανάδειξη της προσφοράς των απόδημων Ελλήνων λογίων στη Δύση.

Προκειμένου να δοθούν σωστές και αντικειμενικές απαντήσεις πραγματοποιήθηκε συνοπτική αναφορά στο κλίμα της εποχής και στο ιδεολογικό υπόβαθρο του προεπαναστατικού Ελληνισμού.

Πολλές από τις πηγές που χρησιμοποιήθηκαν είναι πρωτογενείς, όπου διατυπώνουν τις απόψεις και μας δίνουν πληροφορίες αυτόπτες μάρτυρες, ενώ παρατίθενται και απόψεις έγκυρων σύγχρονων συγγραφέων.

Με ειδικά θέματα που αφορούν τους κλεφταρματολούς, την αγωγή των προεπαναστατικών Ρωμιών και τους Διαφωτιστές του Γένους ασχολήθηκαν αρκετοί Έλληνες και ξένοι συγγραφείς, κάποιιοι εκ των οποίων παρατίθενται [\[1\]](#).

Η σωματική ρώμη και τα πατροπαράδοτα ήθη και έθιμα των κλεφταρματολών αποτέλεσαν την κινητήριου δύναμη του απελευθερωτικού αγώνα

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης πολλοί Έλληνες κατέφυγαν στα βουνά και σε απρόσιτα μέρη, όπου στη συνέχεια ζούσαν και δραστηριοποιούνταν σε μικρές ή μεγαλύτερες κοινωνίες. Εκεί, σύμφωνα και με τον Κοσμά τον Αιτωλό, το δούλο Γένος εναπόθεσε τις ελπίδες, αφού εκεί έμελλε να σωθεί, να συντηρηθεί και να κρατήσει την ιδέα της ελευθερίας [\[2\]](#).

Κάποιοι νέοι που δεν μπορούσαν να αντέξουν άλλο το ζυγό των Οθωμανών, έχοντας βαθιά πίστη στις αξίες της φυλής (πίστη στο Θεό, ελευθερία, ισονομία) έβγαιναν στην παρανομία «στο κλαρί», δηλαδή

αντάρτες στα βουνά και τα απρόσιτα μέρη. Για να αντεπεξέλθουν στις ακραίες συνθήκες διαβίωσης, αλλά και να είναι ετοιμοπόλεμοι, εκπαιδεύονταν σκληρά και πολύπλευρα για κάθε περίπτωση.

Ιδιαίτερα από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα και μετά αυτοί οι κλέφτες, αλλά και οι αρματολοί έδιναν στους Ρωμιούς «κρυφή ελπίδα για καλύτερη ζωή», λευτεριά και αυτοδιάθεση[3].

Στις απομονωμένες κοινωνίες των Ρωμιών, δεν έλειπαν και οι διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις, όπως οι γάμοι, τα πανηγύρια και οι διάφορες χριστιανικές γιορτές. Με την ευκαιρία αυτών των εκδηλώσεων λάμβαναν χώρα και πατροπαράδοτοι χοροί, λαϊκά παιχνίδια, και διάφορα αγωνίσματα. Ως τόπος διεξαγωγής αυτών αναφέρονται οι αυλές ή ο περίγυρος των εκκλησιών, οι βρύσες, τα «μαρμαρένια» αλώνια, τα λαγκάδια, ακόμη και τα λημέρια των κλεφτών[4].

[Συνεχίζεται]

[1] Νημάς Θ., «Αθλητικές δραστηριότητες στο Ελληνικό δημοτικό τραγούδι», Τρικαλινά 22(2002)136-188/. Βασδραβέλλης Ι., Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν, Θεσσαλονίκη 1964./ Βλαχογιάννης Γ., Κλέφτες του Μοριά, Αθήνα 1935./ Πολίτης Ν., Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού, Αθήνα 1914, σσ. 104, 105./ Χασιώτης Γ., Συλλογή των κατά την Ήπειρον Δημοτικών ασμάτων, Αθήνα 1866./ Θέρου Α., Δημοτικά τραγούδια, Αθήνα 1909./ Τσιαντάς, Τα αγωνίσματα των κλεφταρματολών και η εθνεγερσία, Ιωάννινα 1980, σ. 36./ Φανιόπουλος Χ., Οι απόψεις περί κίνησης και σωματικών ασκήσεων στους Έλληνες Διαφωτιστές, Διδασκ διατριβή-ΤΕΦΑΑ-ΑΠΘ, 2008, σ, 30.

[2] Το Άγιον Όρος και η παιδεία του Γένους μας, Άγ. Όρος 1984, σ.σ. 39,40./ Μαυρομάτη Ε., Το Γένος βουλιαγμένο στον αιώνα, εκδ., μαιάνδρος, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 40,41.

[3] Γιάτσης Σ., Ιστορία της άθλησης και των αγώνων στον ελληνικό κόσμο κατά τους ελληνορωμαϊκούς, τους Βυζαντινούς και τους νεότερους χρόνους, Θεσσαλονίκη, σ. 207.

[4] Νημάς, ο.π.,136-188./ Vryonis S., «The Panegyris of the Byzantine saint. A study in the nature of a mediaval institution, its origins and fate”, ed S. Hagek, fouteenth spring symposium of Byzantine studiews: The Byzantine Saint, London 1981, 196-228.